

بازی فکری چیست؟

بازی عبارت است از هرگونه فعالیت جسمی یا ذهنی هدفدار که بصورت فردی یا گروهی، انجام و موجب کسب لذت و برآورده شدن نیازهای کودک شود. کودکان نقاط قوت و ضعف خود از جمله تمایل به فرمان دادن یا فرمان بردن، تهاجم یا تسلیم، اجتماعی بودن یا منزوی بودن و همچنین احساسات دوستانه یا خصمانه، افسردگی یا شادی، امیال و آرزوهای خود را از طریق بازی نشان می‌دهند. **بازی، رشد عاطفی، اجتماعی، جسمانی و ذهنی** کودک را به همراه دارد.

اما **بازی، در رشد عاطفی کودک** نقش مثبتی ایفا می‌کند به این صورت که نیاز به برتری جوئی و بروز احساسات و عواطف، ترس و تردیدها و برون‌گری را در کودک ارتقاء می‌دهد.

بازی در رشد اجتماعی کودک نیز تأثیر بسزایی دارد و موجب ارتباط کودک با محیط بیرون، شکوفایی استعدادهای نهفته و بروز خلاقیت، همکاری، همیاری و مشارکت کودک می‌گردد. همچنین موجب همانندسازی با بزرگ‌ترها شده و کمک می‌کند که کودک شکست را بطور واقعی تجربه کند.

بازی در رشد جسمی کودک نیز مؤثر بوده و باعث رشد و هماهنگی دستگاه‌ها و اعضای بدن و تقویت حواس کودک و توانمندی فکری و بدنی در او می‌شود.

نقش بازی در رشد ذهنی کودک انکارناپذیر است. رفتار هوشمندانه را تقویت می‌کند و زمینه‌های لازم جهت یادگیری زبان و رشد هوشی و تفکر کودک را فراهم می‌سازد.

آنچه که از بازی‌های فکری مخصوصاً «کاربرد آن در فلسفه و کودک» مورد نظر است، نقش بازی در رشد ذهنی کودک می‌باشد که با استفاده از ابزارهای مورد نظر (اسباب‌بازی، داستان، فیلم، کارتون، عکس...) به ارتقاء رشد فکری او کمک می‌کند.

مراحل پیشرفت بازی در کودکان

با بررسی مراحل رشد کودک می‌توان متناسب با سن کودک بازی‌هایی برای آنها طراحی کرد که با اجرای آن، کودکان از توانایی‌های مناسبی برخوردار شوند. بدیهی است که هرکودکی این مراحل را با توجه به

ویژگی‌های ذهنی – جسمی خود طی می‌کند ولی رشد کافی به معنای کسب و تسلط بر مهارت‌ها و توانایی‌هایی است که کودک در بزرگسالی به آنها احتیاج دارد و پیشرفت در آن، بوسیله بازی صورت می‌گیرد؛ که این مهارت‌ها را کودک در طی مراحل زندگیش از بدو تولد تا سنین ابتدایی ورود به دبستان می‌گذراند.

کودک هرچه روند رشد و تکامل را می‌پیماید، نحوه بازی‌های او، از شکل جسمی و عاطفی خارج شده، به سوی ذهنی و خلاقیتی سوق پیدا می‌کند. البته لازم به ذکر است بازی‌های جسمی، زمینه‌ساز بازی‌های ذهنی در کودک هستند.

چگونگی بازی‌های فکری

کودکان تجربیات مثبت و احساسات موفقیت‌آمیزی را با انجام بازی بدست می‌آورند بازی‌های خلاق فرصتی را برای کودک فراهم می‌آورد تا از قوه خلاقیت و تخیل خود در حل مسئله استفاده کرده، آن را رشد داده و تقویت نماید.

اهمیت بازی، در دوران اولیه کودکی

بازی یکی از عوامل مهمی است که بر روحیه و شخصیت کودک اثر گذاشته و بخش جدایی‌ناپذیر زندگی اوست. روان‌شناسان و جامعه‌شناسان بر این باورند که بازی در سال‌های اولیه برای کودک بسیار حیاتی است و به جز پدید آوردن شادی، برای رشد جسمی و روان‌شناختی کودک اهمیت ویژه‌ای دارد. به وسیله بازی، کودک راه‌های برخورد و تعامل با محیط پیرامون خود را فرا می‌گیرد و مهارت‌های اجتماعی و زبانی را کسب می‌کند. بازی، فرصت‌هایی را برای «ابراز وجود» و «خلاقیت» در کودک فراهم می‌کند و نیز راهی مناسب برای تخلیه هیجان‌ها و انرژی‌های اضافی در او است. کودک از طریق بازی با فرهنگ جامعه خویش آشنا می‌شود؛ هنجارها و ارزش‌های اجتماعی را درونی می‌کند و در نهایت، نقش‌های اجتماعی را می‌پذیرد.

امروزه اهمیت بازی در دوران کودکی با پژوهش‌های گسترده‌ای به طور کامل تأیید شده است. برای مثال؛ اگر کودک را به ماهی تشبیه کنیم، بازی همانند آب زلالی است که کودک در آن شناور می‌باشد. پس بازی

برای کودک، همان زندگی است. از اینرو باید شور زندگی را در میان کودکان ایجاد کرد و کودکان را همواره به بازی تشویق نمود. چنان چه کودکی را از بازی محروم کنند، موجودیت، سلامت و آینده‌اش را از او ستانده‌اند. دنیای بدون بازی، از نظر کودک زندانی بیش نیست. [۱] بازی، زیرمجموعه سرگرمی است. سرگرمی دارای زیرمجموعه‌های متفاوت و تا حدی مرتبط به یکدیگر می‌باشد که انواع بازی (از قبیل فکری و جسمی) شاخه‌ای از آن محسوب می‌شود.

در حقیقت می‌توان گفت بازی، نوعی سرگرمی با ویژگیهای زیر است:

– هیجان‌انگیز؛

– هدفمند؛

– متناسب با سن کودک؛

– برانگیزاننده کنجکاوی؛

– انتخاب آزادانه؛

– لذتبخش و ...

پژوهشگران و معلمان (فلسفه و کودک) برای بازی اهمیت خاص و ویژه‌ای قائل هستند. در صورتیکه بازی همه یا برخی از موارد زیر را دنبال داشته باشد، «فکری» محسوب می‌شود:

– توانایی حل مسئله

– ایجاد خلاقیت و ابتکار

– رشد ذهنی و مهارت فکری (دقت و تمرکز)

– برانگیختن حس رقابت

– مهارت ارتباط برقرار کردن (بین اشیاء، پدیده‌ها، کلمات و...)،

– یافتن شباهت‌ها و تفاوت‌ها

– کشف قابلیت‌های خود و تقویت حواس ۵ گانه (گفتاری، شنیداری و ...)

– ایجاد تشخیص، ارزیابی و انتخاب درست ایده‌ها

– ایجاد کندوکاو فلسفی

– بوجود آوردن حس همکاری مسئولیت‌پذیری و مشارکت

– بالا رفتن میزان یادگیری

– پیش‌بینی

بنابراین دامنه سرگرمی وسیع می‌باشد. به عنوان مثال گوش دادن محصولات صوتی، تماشای محصولات رسانه‌ای، بازدیدها، مطالعه کتب و .. از جمله سرگرمی‌هایی می‌باشد که در صورت داشتن ویژگیهای بازی و فراهم آوردن موجبات مذکور، جزء بازیهای فکری محسوب خواهد شد.

[1] . بازی کودک در اسلام، محمدصادق شجاعی. قم. مؤسسه بوستان کتاب. ۱۳۸۶

منبع: <http://pac.org.ir/fa/?c=content&id=198>